TEMA O: OS INICIOS DA ARTE. PERODIZACIÓN ESTILÍSTICA E ASPECTOS BÁSICOS DA OBRA DE ARTE.

I. A PREHISTORIA E A PRIMEIRA ANTIGÜIDADE.

Bisontes da cova de Altamira. Paleolítico Superior.

A Arte é unha das manifestacións exclusivas e características que nos identifica como especie. Como expresión humana de percepcións e conceptos, coincide nas súas orixes cos primeiros pasos do ser humano. As primeiras manifestacións artísticas remóntanse ao Paleolítico, o período máis extenso e máis antigo da existencia humana, concretamente ao Paleolítico Superior (entre 25.000 e 10.000 a.C.) coincidindo coa evolución do Homo Sapiens Sapiens. No Neolítico (8.000 - 3000 a.C.) e a Idade dos Metais (3.000 - 500 a.C.) estas manifestacións serán máis abundantes e diversas.

Bisontes de Le Tuc D´audaubert. Paleolítico Superior.

Para expresar os seus costumes, a súa forma de vida e ata os seus sentimentos e crenzas, estes primeiros humanos han de desenvolver unhas técnicas artísticas rudimentarias que lles permitan expresarse plasticamente, mediante a pintura e a escultura. As **pinturas rupestres** ofrécennos xa un primeiro repertorio técnico e temático que resume nunha época asombrosamente temperá moitas das preocupacións plásticas da pintura ao longo dos estilos artísticos:

-Utilízanse pigmentos de orixe moi variada: vexetais, minerais, sangue

--Dos simples contornos monocromos pasamos en Altamira ou en Lascaux á introdución da policromía e ata aos primeiros intentos de crear volume e perspectiva nun espazo plano.

-Da representación de figuras animais e esquemáticas illadas, ata superpostas, pasamos aos intentos de representar escenas onde aparece xa a figura humana e onde as figuras interrelaciónanse (danzas, cacerías, labores de recolección,).

- En canto á expresión destas pinturas temos exemplos dun naturalismo extremo, sobre todo na representación tremendamente detallista dos animais, pero tamén obras cun grao de esquematización e simbolismo na representación que en ocasións fai moi complexo identificar os temas representados, esquematización maior cando se trata de representar ao ser humano.

Venus de Laussel
Paleolítico Superior.

Tamén a **escultura** dá os seus primeiros pasos na Prehistoria. Son abundantes e variados os exemplos de escultura en relevo, como a Venus de Laussel, onde o escultor baleira os contornos dunha figura feminina espida e practica incisións para dar forma ás súas mans ou para decorar o corno da abundancia que sostén. Tamén traballaron estes escultores modelando arxila, como vemos nos bisontes de Lle Tuc D´audaubert, perfilaron con finas incisións diversos

materiais como o óso, marfil, hastas, convertendo obxectos de uso cotián en obras de arte con finalidades non só decorativas senón tamén rituais.

Propulsor rematado en cabalo en pleno salto Paleolítico Superior.

Estas primeiras esculturas expoñen xa problemas ao escultor á hora de inserir a figura no espazo e de tratar de representar o movemento de forma naturalista, como sucede no bisonte da Madeleine que voltea a súa cabeza sobre o seu lombo, ou os remates de propulsores e bastóns en forma de cabezas de cabalo que transmiten a sensación de estar en pleno galope.

Tamén explora o escultor paleolítico as posibilidades que lle ofrece o distinto acabado ás súas figuras, que vai desde obras nas que se resalta o aspecto rugoso do material, como a Venus de Willendorf, a obras onde se busca un efecto máis pulido, como nas Venus de Lespugue, ambas as exemplos de figuras de vulto redondo.

Dolmen Dombate. Megalitismo

En canto ás orixes da **arquitectura** temos que partir do chamado megalitismo desenvolvido desde finais do Neolítico e sobre todo durante a Idade dos Metais. A arquitectura, entendida como arte de acoutar un espazo xorde como elemento simbólico cos menhires, grandes pedras cravadas verticalmente. Serían o elemento vertical básico que pode delimitar un espazo ao multiplicarse e disporse de forma procesional ou circular como sucede nos aliñamentos (como o de Carnac) ou nos cromlech (como o de Stonehenge). Estas pedras verticais convértense en soportes cando engadimos unha pedra horizontal; temos entón un dolmen, como o de Dombate. É a orixe da estrutura arquitectónica fundamental: soporte máis lintel. Os espazos arquitectónicos iranse facendo máis complexos creándose os primeiros sepulcros de corredor cubríndose a cámara funeraria cunha falsa cúpula, lograda por aproximación das fiadas do muro, como sucede na Cova do Romeral.

O paso da Prehistoria á Historia prodúcese como sabemos coa aparición da escritura en torno ao 3.500 a.C. A escritura convértese nunha necesidade práctica derivada da prosperidade alcanzada polas primeiras civilizacións urbanas xurdidas en Occidente: Exipto e Mesopotamia. A acumulación de excedentes agrarios da próspera agricultura do Crecente Fértil termina coa formación dos primeiros grandes Imperios que dominan o Mediterráneo oriental durante preto de 3.000 anos.

Pirámides de Guizeh, Exipto, Imperio Antigo III milenio a.C.

Na arte exipcia reflíctense os valores do propio Imperio dominado por unha forte xerarquización onde o faraón ocupa a cúspide da pirámide social e onde a crenza nunha vida logo da morte protagoniza as representacións. **A arquitectura** estará ao servizo destas crenzas e será nas tumbas e nos templos onde os exipcios invistan máis esforzos económicos e técnicos. Os grandes arquitectos exipcios serán capaces de realizar obras de deseño tan complexo como as pirámides de

Gizeh. A xeometría, a proporción, o gusto pola liña recta son os principios básicos desta arquitectura en pedra. Os exipcios constrúen os seus muros con sillares perfectamente tallados que encaixan sen necesitade de ningún tipo de argamasa. Os seus templos caracterízanse polo colosalismo nas súas dimensións e pola utilización da estrutura alintelada básica que esixirá a utilización de fortes e abundantes soportes. Os exipcios utilizarán columnas formadas por fustes de tambores superpostos coroados por un capitel. Nun principio as columnas construíanse con feixes de troncos de palmeira, que foron substituídas por fustes de pedra, cunha decoración de estrías verticais que nos recorda as unións dos troncos. Pero o maior recordo ao mundo vexetal apréciase nos capiteis, deseñados a imitación de follas de loto (lotiformes), de papiro aberto ou pechado (papiriformes) ou de palmeira (palmiformes), entre outros tipos. Este soporte, a columna, será retomado e reinterpretado no mundo Clásico.

Escriba sentado, Exipto, Imperio Antigo III milenio a.C.

Nas artes plásticas os exipcios buscarán unhas representacións sintéticas onde a figura humana aparece seguindo un módulo que a fai ter unhas proporcións fixas (o corpo humano medía exactamente 18 veces o seu puño) e buscando a representación simultánea da fronte e o perfil da figura para que aparezan claramente os trazos máis significativos. As figuras descompóñense destacando as partes máis representativas: o tronco e un ollo aparecen de fronte, mentres que a cabeza e as extremidades aparecen de perfil.. Predominan a frontalidade e o hieratismo das figuras, buscando un efecto atemporal que se relaciona coa súa crenza na eternidade. Utilízase a perspectiva xerárquica de forma que as figuras máis importantes aparecen nun tamaño moi superior ás menos poderosas.Na pintura utilizan cores planas delimitados por grosas liñas que perfilan as figuras sobre fondos neutros, case sempre decorados con xeroglíficos. É unha pintura plana, cun desinterese absoluto pola representación da perspectiva. Grazas a estas representacións coñecemos gran parte dos costumes e a cultura do Exipto antigo.

Busto de Nefertiti. Exipto. Imperio Novo. II milenio a.C.

Pintura mural da tumba da raiña Nefertari. Exipto. Imperio Novo. II milenio a.C.

O mesmo sucede en **Mesopotamia**, onde a escultura en relevo converterase nun medio de narrar as fazañas bélicas, as cacerías, os ritos practicados por sumerios e asirios. Son así estes relevos un antecedente como veredes do relevo histórico romano rivalizando coa escritura como medio de transmisión do relato histórico.

Estela de Nara-Sin. Mesopotamia, Arte sumerio. III milenio a.C.

II. A ANÁLISE DA OBRA DE ARTE

Para comentar unha obra de arte temos que desenvolver dous pasos esenciais: primeiro realizar unha **análise detida da obra** que se nos propón comentar, e segundo **situar esta obra cronolóxica e estilisticamente**, é dicir enmarcala sintetizando as características esenciais do estilo ao que pertence, o contexto artístico no que xorde e as achegas máis importantes da obra e do seu autor á arte posterior.
En canto á primeira parte, a análise, imos sinalar os pasos básicos a seguir para comentar unha obra de arquitectura, escultura ou pintura

1.COMENTARIO DUNHA ARQUITECTURA

a) *Que imaxe se nos ofrece para o seu comentario?*

- Pode tratarse do **plano ou planta** do edificio, é dicir, a súa proxección no chan, coas delimitacións de macizos, vans e arcos que se representan ben por superficies negras ou raiadas (indicando o grosor de muros e soportes), ou ben por baleiros, no caso dos vans (portas e fiestras), e por liñas de puntos para indicar arcos ou outros elementos que non apoian no chan.

- Pode ser a proxección vertical do edificio, que é o **alzado** (pode representarse cun debuxo ou unha fotografía, tanto do interior como do exterior do edificio) ou **sección** (representación gráfica do edificio en relación cun plano que o curta).

b) *De que tipoloxía arquitectónica trata?*

-Debes indicar que tipo de edificio se presenta para comentar: se é unha construción civil (un palacio, un castelo, unha lonxa, un concello, un rañaceos, un teatro,...) ou relixiosa (un templo, un baptisterio, un mosteiro). Tamén debes indicar que parte do edificio represéntase: se é a fachada, o testeiro, a nave, a ábsida, o claustro,..

c) *Cales son os elementos construtivos que se utilizan no edificio?*

- **Muros**: Sinala a función do muro (se se trata dun elemento de peche ou se ademais exerce un labor sustentante das cubertas. Debes indicar o tipo de material (pedra, ladrillo, madeira,...); a continuación, sinala o tipo de aparello utilizado (cantería, cachote , aparello ciclópeo,...). O grosor dos muros e a súa relación cos vans pode ser tamén un indicativo do estilo ao que pertence a obra: se se trata dun muro onde predomina o macizo sobre o van, ou se pola contra alixéirase con grandes vans, se se articula por medio dalgún elemento decorativo, van ou soporte, ou se pola contra é unha superficie continua.

-

-**Soportes**: Podes identificalos tanto na planta como no alzado. Ademais do muro, que pode funcionar como soporte, tamén temos soportes exentos, como a columna, que é o soporte máis característico do mundo Clásico. Outro soporte exento é o piar , xeralmente de sección rectangular, que pode presentar formas poligonais ou cruciformes na súa sección, característicos por exemplo no Románico. A disposición das columnas de diferente tamaño que se adhiren a esta estrutura base forman o piar composto. A multiplicación de columniñas adheridas dá lugar no Gótico ao piar fasciculado

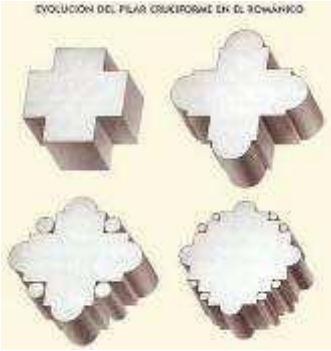

- **Arcos**: O arco é un elemento fundamental na arquitectura e a súa función é tanto decorativa como sustentante. Á hora de analizar unha arquitectura debes identificar o tipo de arcos que se utilizan xa que, como irás vendo ao longo do curso, moitas veces son indicadores do estilo ao que pertence a obra: arco de medio punto (semicircular), arco apuntado, arco de ferradura,... Tamén debes sinalar cal é a súa función, por exemplo: os arcos fajxóns, que son os que suxeitan e dividen en tramos unha bóveda de canón, os arcos formeiros, que dividen lonxitudinalmente o edificio en distintas naves, o arco triunfal, que nas igrexas separa a nave do altar e ten a súa orixe no arco de triunfo romano

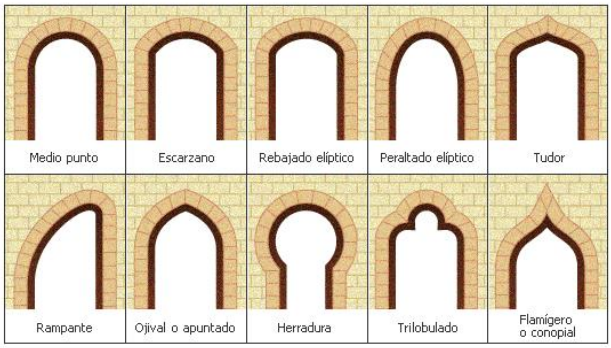

-Cubertas: Segundo a súa cuberta un edificio pode ser alintelado ou abovedado. Na arquitectura arquitrabada ou alintelada a cuberta baséase nun entaboamento, (formado polo arquitrabe, friso e cornixa) onde descansa unha cuberta recta, xeralmente con tellado a dúas augas. Na arquitectura abovedada a cuberta é unha bóveda, é dicir é de perfil curvo e non recto. Entre os distintos tipos de bóvedas destacan: a bóveda de canón, de sección semicircular, bóveda de aresta, que cobre un espazo cuadrangular e resulta do entrecruzamento de dúas bóvedas de canón, bóveda de cruzaría, que é a evolución dunha bóveda de aresta reforzada con nervios entrecruzados que soportan e conducen o peso, segundo o número de nervios pode ser: simple, sexpartita e ata moito máis complexa formar unha bóveda estrelada. Pero o elemento máis característico da arquitectura abovedada é a cúpula. Se no edificio a analizar aparece unha cúpula deberás diferenciar os seus partes (tambor, cúpula, lanterna), explicar o seu sistema construtivo (elévase sobre trompas ou sobre pendentes), a súa decoración, onde está situada...

- .

d) *Como é o espazo arquitectónico creado*?

-Comeza por considerar as proporcións do edificio e observa se a súa escala busca unha relación equilibrada co corpo humano ou se hai unha busca de dimensións colosais. Observa a importancia que o arquitecto concede ao exterior e ao interior do edificio e fíxate se é unha relación equilibrada ou se prima máis algunha das dúas perspectivas. Deberás tamén analizar cal é a relación entre o espazo interior e os volumes exteriores da obra: se se reflicten claramente os volumes ou se non se corresponden co espazo interno. Como verás ao longo do curso, esta relación espacial tamén pode ser característica de distintas épocas e estilos.

e) *Que efectos lumínicos se buscan no edificio?*

Observa como son os vans do edificio, tanto o seu número como a súa forma e dimensións. Sinala cal é a importancia que a luz ten na configuración do espazo interior. Se favorece espazos diáfanos, dinámicos ou se pola contra búscase a penumbra e o recollemento.

2. ANÁLISE DUNHA ESCULTURA

Con carácter xeral, seguiremos unha serie de pasos semellantes aos da arquitectura, aínda que adecuados ao vocabulario propio dunha escultura. Os pasos previos e posteriores á análise formal son os mesmos: comezamos cunha observación detida da obra, analizamos os seus elementos, identificamos e clasificamos a obra e contextualizámola historicamente, inseríndoa no estilo no que se atopa.

a) *Que tipo de escultura é?* Debemos facer unha primeira diferenciación entre escultura exenta ou de vulto redondo e o relevo. Unha ***escultura exenta*** pode ser *unha soa figura*, ou varias (*grupo escultórico*), de corpo enteiro ou mostrando só unha parte (o torso, a cabeza...) e pode presentarse en distintas actitudes: de pé, xacente, ecuestre...Nos ***relevos*** facemos unha diferenciación entre *altorrelelevos*, *mediorrelevos* ou *baixorrelevos*, dependendo do que sobresaia a imaxe do plano á que está adherida.

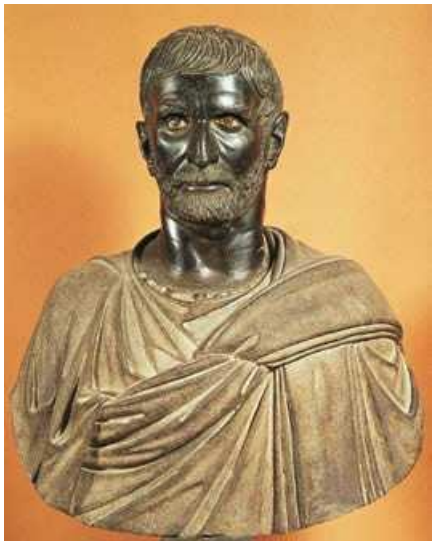

b) *Con que material e técnicas está realizada?* Os ***materiais*** empregados habitualmente son a *madeira*, a *pedra*, *mármore*, *bronce*, *ferro*, ouro, prata...A elección do material condiciona a ***técnica*** (*tallado, modelado, fundido*..) e o seu ***tratamento*** externo, que nos ofrecerá unhas *superficies lisas* e pulidas, ou *rugosas e arestadas*, dando sensación de dureza ou suavidade. Debes intentar describir cada un destes aspectos.

c) *Cal é o asunto ou o tema representado*? Debes primeiro ***describir a escena*** ou figura representada e tentar identificar o tema de que se trate, a súa iconografía . Os ***temas*** son múltiples, pero poden integrarse en dous grupos principais: os de temática *relixiosa* (escenas *do Antigo e Novo Testamento*, *vidas de santos*..) e os *profanos*, que abarcan os *mitolóxicos, políticos, os retratos*.. Tamén podemos atopar relevos con finalidade puramente decorativa, con motivos vexetais, xeométricos etc..

d) *Como analizamos o sentido do volume, a composición e o movemento*?.

A escultura é tridimensional, e polo tanto comporta un ***volume***; a súa vinculación coa arquitectura fai que as veces estea limitada volumetricamente a sexa concibida para ter un punto de vista único cara ó espectador (é o que chamamos *frontalidade*). Outras veces a escultura crea espazo arredor e ofrece *múltiples puntos de vista.* Nos relevos hai que ter en conta tamén a profundidade espacial, a forma de conseguir volume mediante *gradación de planos* e espazo mediante a perspectiva e recursos propios da pintura.

A escultura pode transmitir sensación de ***movemento*** (que pode ser real ou ficticio) ou de repouso segundo a disposición das figuras , que tamén determina a súa ***composición***; unha composición é pechada cando a escultura non se abre ao espazo que a rodea e a súa capacidade de movemento é limitada; nas composicións abertas as figuras ábrense ao espazo que as rodea, e potencian o movemento.

e) *A incidencia da luz* sobre a escultura depende do material co que estea realizada e tamén do seu tratamento; na escultura a luz é natural é exterior , pode ser suave e homoxénea ou crear fortes contrastes lumínicos orixinando movemento e volume.

f) *A cor* é un elemento expresivo que afecta de formas distintas segundo este sexa natural, derivado do material, ou artificial, cando a escultura está policromada ; o uso da cor pode ter un sentido naturalista ou simbólico, e as técnicas na súa utilización poden ser variadas (estufado, encarnado, vidrado, óleo..)

g) *Que valores non formais analizamos?*

A escultura, coma obra de arte, participa dunha finalidade comunicativa e **valores expresivos** que resolve con medios moi dispares; pode reflectir a realidade (*figurativa)* ou independizarse del a (*abstracta*). As figuras poden ter un tratamento *naturalista* (no que predomine á idealización ou o realismo), ou *antinaturalista* na que predominen valores simbólicos, convencionalismos.... O ***tratamento da anatomía*** pode ser correcto, incorrecto, proporcionado ou non, e marcar máis ou menos a musculatura; normalmente vai dotado dun sentido expresivo acentuado pola

xestualidade das mans e os rostros ou a ausencia da mesma. O ***tratamento de roupas e pregues*** (finos, pesados, angulosos, ondulantes...) tamén outorga aos corpos expresividade, xa que poden conferirlles movemento, e valores lumínicos ou dramáticos.

3.ANÁLISE DUNHA PINTURA

Con carácter xeral, seguiremos unha serie de pasos semellantes aos da escultura, aínda que adecuados ao vocabulario propio dunha obra pictórica. Os pasos previos e posteriores á análise formal son os mesmos: comezamos cunha observación detida da obra, analizamos os seus elementos, identificamos e clasificamos a obra e contextualizámola historicamente, inseríndoa no estilo no que se atopa. Á hora de comentar unha obra pictórica, é preciso sinalar:

a) *A que xénero pertence?*, entendendo por tal a temática desenvolvida, separando a **pintura abstracta** da **figurativa** (*histórica, relixiosa, mitolóxica, retrato, natureza morta,…*).

b) *Con que técnica e materiais foi realizada a obra?* Ao longo da historia da arte, o **fresco** e o **óleo** son as máis extendidas, mais non as únicas.

c) *Cal é o estilo da pincelada?* Cada autor, ou ben cada estilo, teñen algunhas características. Podémonos atopar con pinceladas máis ou menos *grosas*, *soltas*, *alongadas*, *puntillistas*,… que se mesturan ao longo da historia da arte. Por exemplo, é ben recoñecible o estilo de Van Gogh, con pinceladas circulares e con fortes texturas, mentres o estilo de Goya da última etapa é de pincelada moi solta.

d) *Como son as texturas?* Dificilmente apreciábeis nas reprodución artísticas, as texturas varían entre a *lisura* dos cadros de Liechtenstein e as *grosas capas de cor* de Van Gogh ou os expresionistas.

e) *Como é a liña? Como se denotan os contornos das figuras*? Hai un contraste notable entre estilos que priman o debuxo, cunha *linealidade* que marca claramente os contornos das figuras nas obras, e *outros que dilúen as figuras no ambiente* –tal e como sucede cos impresionistas-, de xeito que apenas se distingue a liña de contorno dos personaxes.

f) *É importante o volume? Como se suxire?* Aínda que a pintura se realiza por natureza en soporte plano, o artista pode suxerir o volume a través, sobre todo, da utilización do **clarescuro** ou dos **xogos ópticos**. Nas vangardas do século XX, os artistas valoraron o **carácter plano das obras pictóricas**, tal e como sucedeu na pintura de Mondrian, por exemplo.

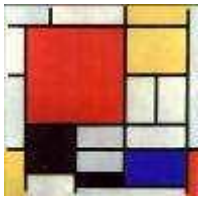

g) *Como é a luz?* Ata o século XIX, os artistas traballaron con **luz de obradoiro**, e non saíron á rúa para valorar os efectos naturistas e radiantes da mesma. Hai fortes contrastes entre estilos de *luz homoxénea* (Quattrocento florentino, por exemplo) e *luz fortemente contrastada* (tal e como sucede no **tebrismo** barroco).

h) *Cales son as cores predominantes? Que natureza ten a cor?* A cor é un elemento básico da pintura. Pode ser *real* ou *simbólica*, máis ou menos *vibrante*, *plana* ou con tonalidades diversas segundo o estilo e a época. Tamén nos pode transmitir sentimentos (proximidade, lonxanía, calma, irritación,...) e ten importantes valores expresivos.

i) *Utilízase a perspectiva ou non*? A grande invención da pintura do Renacemento italiano, para suxerir a prolongación da natureza no espazo dos óleos e frescos, foi a **perspectiva**, que racionalizou a disposición das figuras na obra de arte en torno a puntos de fuga dentro do cadro, nos que conflúen as liñas de fuga. Leonardo da Vinci introduciu o ar como elemento que aportaba sensación de distancia e profundidade: eran os comezos da **perspectiva aérea**. Xa no século XX, os cubistas incorporan un novo xeito de perspectiva, que pretende aglutinar diversas visións dentro do mesmo espazo de representación.

k) *Como é a composición*? En toda obra de arte hai unha estrutura interna; a organización dos personaxes e elementos faise en base a *estruturas xeométricas* (cadrados, círculos, triángulos,…) no Renacemento, mentres o *desorde* e o *dinamismo* predomina, por exemplo, nas composicións barrocas.

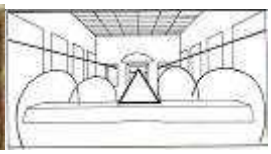

l) *Estamos ante unha obra figurativa ou abstracta*? Un mesmo tema pode ser interpretado dun xeito **naturalista**, tal e como aconteceu durante a meirande parte da historia da arte ata o século XX, ou ben dar paso a unha interpretación **abstracta** –que xa existía no mundo prehistórico e volve ser recuperada no século XX-.

m) *O autor, pretende buscar o realismo ou máis ben idealiza aos personaxes?* Os criterios de estética varían segundo as sociedades e as culturas. Fronte ao modelo clásico que pretende buscar o *canon de beleza ideal* xorden *representacións que tratan de ser fidedignas coa realidade*, plenamente naturalistas.

4. IDENTIFICACIÓN E COMENTARIO: Unha vez analizados estes aspectos da obra e dominados os conceptos de cada unidade, poderás xa ser capaz de **situala cronolóxica e estilisticamente e identificar obra e autor.** É o momento para comentar pormenorizadamente a obra, **situándoa no seu contexto socio-cultural, sinalando as características máis importantes do estilo** ao que pertence, **relacionándoa con outras obras do seu autor ou os seus contemporáneos**. As obras que imos analizar ao longo deste curso serán as máis transcendentais dentro da Historia da Arte. Por iso convén tamén que sinales cales foron as súas achegas máis importantes, tanto da obra como do seu autor.

III. OS ESTILOS ARTÍSTICOS: PERIODIZACIÓN.

	Estilo	Período	Conoloxía	
.UNIDADE 1	**ARTE GREGA**	Arcaico Clásico Helenístico	VIII-VI a.C. V a.C. IV a.C. 323 - 100 a.C.	
	ARTE ROMANA	Monarquía República Alto Imperio Baixo Imperio	753 - 509 a.C. V - I a.C. I a.C.- III d.C. III –V d.C	
	ARTE PALEOCRISTIÁ		III – VI d.C	
UNIDADE 2	**ARTE BIZANTINA**	Época clásica	IV – XV d.C VI	
	ARTE ISLÁMICA en AL-ANDALUS	Emirato Califato Reino nazarí	VIII – XV d.C 753 - 929 X XIII – XIV	
	ARTE PRERROMÁNICA	Visigótica Asturiana Mozárabe ou de repoboación	V - VIII (VI) IX X	
UNIDADE 3	**ARTE ROMÁNICA**		XI - XIII	
UNIDADE 4	**ARTE GÓTICA**	Arte Cisterciense Arte Gótica	XII-XIII XII - XV (XVI)	
UNDADES 5 e 6	**Pre-renacemento**	Pintura flamenca	XV	
	ARTE RENACENTISTA	Quattrocento florentino Cinquecento (Clasicismo) Manierismo Contrarreforma	XV 1ª metade s. XVI 2ª metade s. XVI 2ª metade s. XVI	
UNIDADE 7	**ARTE BARROCA**		XVII-XVIII	

		Período	Cronoloxía	
UNIDADE 8	ARTE ROCOCÓ		2ª metade. XVIII	
	ARTE NEOCLÁSICA		1780-1810	
UNIDADE 9	ROMANTISMO		1810-1850	
	REALISMO		1850-1870	
	IMPRESIONISMO		1870-1885	
	POST-IMPRESIONISMO		1885-1900	
	MODERNISMO		1890-1914	
	A ARQUITECTURA DO XIX	Eclecticismo e novos materiais A Escola de Chicago O Modernismo	Séc.XIX 1871-1900 1890-1910	
UNIDADE 10	PRIMEIRAS VANGARDAS	Expresionismo Cubismo Futurismo Surrealismo Abstracción	1ª metade s.XX 1890-1933 1907-1930 1910-1920 1923-1945 1913-1945 ...	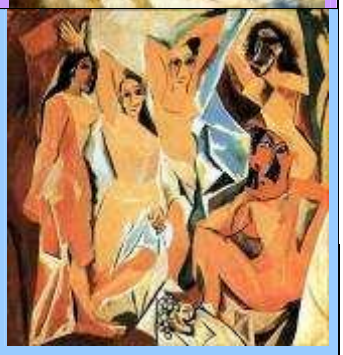
	ARQUITECTURA DA PRIMEIRA METADE DO SÉCULO XX	Racionalismo Organicismo		
UNIDADE 11	AS ARTES PLÁSTICAS NA SEGUNDA METADE S:XX	Expresionismo abstracto Informalismo Nova Figuración Pop Art Op Art Hiperrealismo Arte conceptual Arte Posmoderna	1939-1960 1945-1965 1955-1970 1960-1970 1960-1970 1960-1980 1980-	
	ARQUITECTURA SEGUNDA METADE S.XX	Estilo Internacional Posmodernismo		
UNIDADE 12	CULTURA VISUAL DE MASAS	Fotografía Cine Cartelismo Novas tecnologías Banda Deseñada		
	O PATRIMONIO ARTÍSTICO			

UNIDADE 1. A ARTE DA ANTIGÜIDADE CLÁSICA. GRECIA.
ROMA E O PRIMEIRO CRISTIANISMO.
EXERCICIOS DESCARGABLES AUTOAVALIABLES

EXERCICIOS:

1.- Identifica as partes principais dun templo grego.
Sobre a planta do templo de Poseidón identifica as partes principais do templo grego que aparecen sinaladas nos cadros.

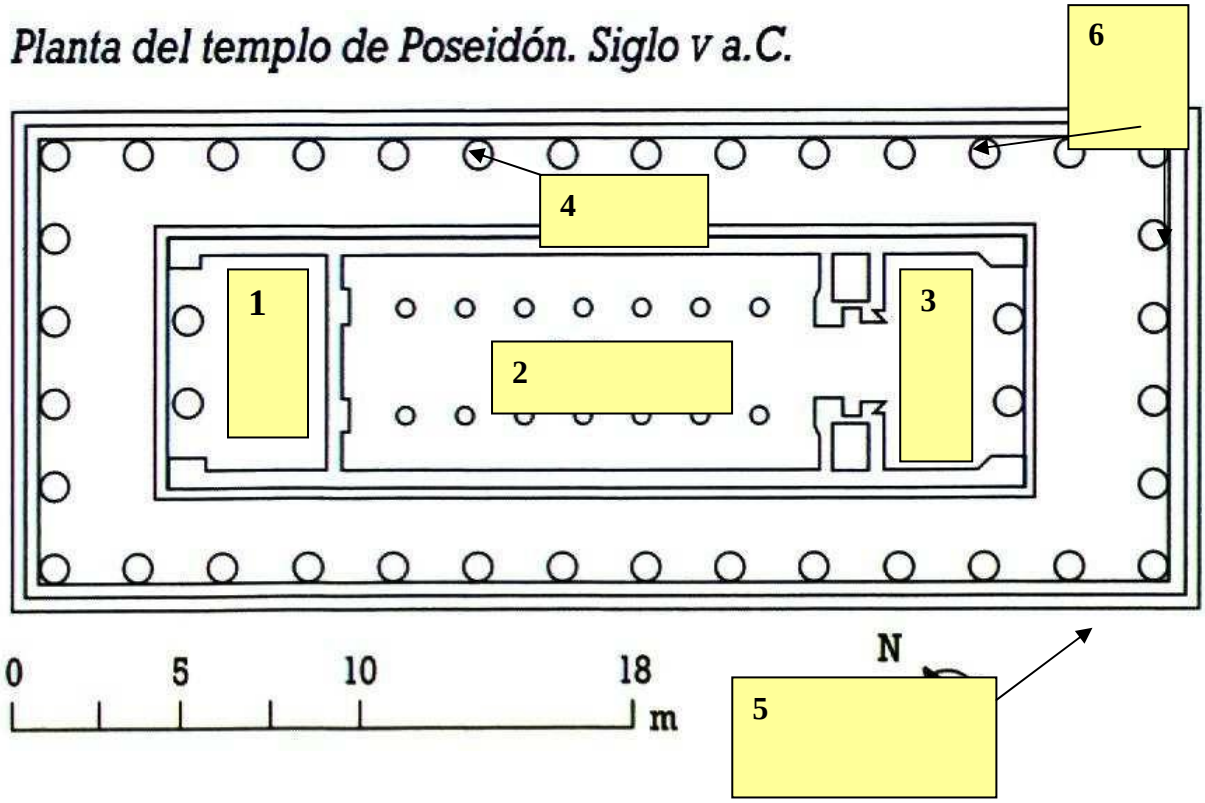

2. Utilizando o diccionario de termos que se te adxunta, ademáis do tema, define os seguintes conceptos:

- **ALINTELADO**
- **CONTRAPOSTO:**
- **CAPITEL:**
- **RELEVO PICTÓRICO:**
- **NÁRTICE**

3.- Le detidamente o texto e responde ás cuestións indicadas máis abaixo:

" Os arquitectos gregos actúan no seo dunha tradición ininterrompida, e os preceptos tradicionais serven de horizonte da cultura arquitectónica, pondo ás experiencias concretas un límite absoluto. As ordes arquitectónicas son moito máis que un formulario decorativo fixo; comportan o uso dun determinado sistema construtivo, fixan certas prioridades entre os elementos arquitectónicos e transfiren estas implicacións ao modo de proxectar, que adquire unha estrutura obrigada. Os romanos contemplan, en cambio, estas regras desde fóra como un dos elementos- o máis importante, se se quere,- da súa experiencia arquitectónica; polo tanto, sentese libres de admitilas, aceptando as relativas implicacións de métodos, de non admitilas en absoluto, ou de aceptalas como simples instrumentos adaptando as columnas, os arquitrabes, os frontóns con remates e en situacións completamente distintas dos canónicos"

(L. Benévolo, *Introdución á Arquitectura*, Madrid, 1992).

Este texto axudarache a clarificar os elementos fundamentais da arquitectura grega e romana e a ver as diferenzas de concepto que existen entre ambas. Para comentar o texto deberás botar mán do tema de arte clásica, así como consultar os programas educativos. Os aspectos do texto que debes comentar son os seguintes:

a) Indica as diferenzas entre a arquitectura grega e a romana recollidas polo autor.
b) Menciona as modificacións e incorporacións que os romanos fixeron nas ordes arquitectónicas respecto dos gregos.
c) Comenta outros cambios que coñezas producidos na arquitectura romana respecto da grega.

4.- <u>COMENTARIO DUNHA ARQUITECTURA CLÁSICA</u>

1.- Comenta a seguinte atendendo aos seguintes aspectos:

a) Análise técnica e formal da obra: tipoloxía, planta, alzado, material, sistema constructivo, soportes, contrarrestos, cuberta, espacio interior e exterior, decoración, espazo .
b) Identificación do estilo e a obra: obra, autor, estilo, cronoloxía.
c) O contexto socio-cultural e estilístico no que xurde. Características xerais do estilo ao que pertence. Exemplos das obras máis representativas Aportacións fundamentais da obra á arquitectura posterior.

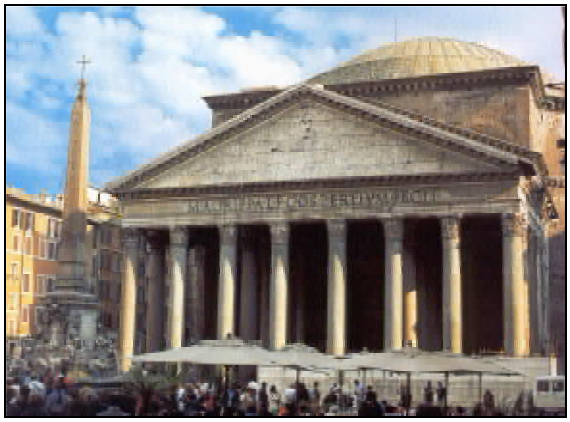

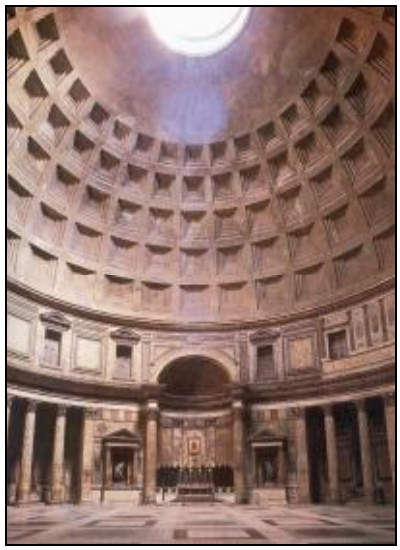

5.- COMENTARIO DUNHA ESCULTURA CLÁSICA

Comenta a seguinte imaxe atendendo aos seguintes aspectos:

a) Análise técnica e formal da obra: tema, tipo de escultura, material, técnica, acabado, composición, expresión do movimento, incidencia da luz, espazo, expresión.
b) Identificación: obra, autor, estilo e cronoloxía
c) Contexto sociocultural e estilístico no que xurde. Trascendencia artística da obra e o autor.

SOLUCIÓNS:

1.- Partes do Templo:

1**:** Opistodomo
2: Naos ou cella
3: Pronaos
4: Estilobata
5: Estereobata
6: Perístase.

2. Definición de conceptos:

- **ALINTELADO:** Sistema arquitectónico que utiliza cubertas rectas, partindo da estructura básica de dintel sobre soporte. Adoitan ser cubertas a dúas aguas no exterior, e planas de madeira ao interior.
- **CONTRAPOSTO:** Recurso escultórico ideado na Grecia Clásica que serve para insertar a figura dun xeito máis natural e equilibrado no espacio. O peso da figura recae nunha perna mentres que a outra avanza e dobra o xeonllo. Os brazos teñen un ritmo contrario: o brazo sobre a perna en tensión cae relaxado ao lado do corpo e é o inverso, o brazo que está no lado da perna en repouso, o que exerce a tensión.
- **CAPITEL:** Parte dun soporte arquitectónico, nomeadamente a columna, que enlaza o fuste co arquitrabe. Normalmente decorase con relevos. No mundo clásico, os capiteis decorábanse segundo a orde arquitectónica á que pertencía o edificio: cun ábaco e un equino os dóricos, e os toscanos, con volutas os xónicos, con follas de acanto os corintios, e con ambos elementos os de orde composta.
- **RELEVO PICTÓRICO:** Relevo que acada mediante recursos pictóricos o efecto de perspectiva. Para iso utiliza recursos como a superposición de imaxes, a gradación do relevo e a introducción de elementos do paisaxe buscando efectos de profundidade na escultura.
- **NÁRTICE:** Nunha basílica paleocristiá, espazo porticado situado entre o adro e a nave da igrexa no que se acollía aos catecúmenos ou non bautizados durante a celebración do rito.

3.- Texto

a) Diferenzas entre a arquitectura grega e a romana.

O autor compara dúas arquitecturas, a grega e a romana, que aínda sendo clásicas, presentan diferenzas de concepción e finalidade.

A cultura grega é racionalista, busca pór orde no caos, desentrañar a esencia das cousas, achar a verdade e a beleza das mesmas. Para os gregos, a beleza é harmonía das partes co todo, o que se consegue en arquitectura co perfecto equilibrio de forzas, a proporción matemática e a simetría (relación proporcional entre as diversas partes do edificio entre sí e co todo en canto á altura, anchura e espesor). Cren na existencia dunhas regras obxectivas, análogas ás leis naturais, ás que deben adecuarse as experiencias particulares.

Estas regras ideais son as ordes: orde dórica, orde xónica e orde corintia. As ordes fundaméntanse nas proporcións humanas: o dórico está relacionado co masculino por ser sobrio e robusto, mentres que o xónico e o corintio sono co feminino, por ser máis esveltos e decorativos. A partir da experiencia de arquitectos

anteriores, acádase pouco a pouco a codificación dunhas proporcións e unha decoración fixas para os distintos elementos que configuran a orde.

Asi o artista beneficiábase da experiencia común e conseguíanse obras cun elevado grao de calidade media. A existencia destas normas fixas obrigaba a usar un sistema de arquitectura arquitrabado ou adintelado en todas as súas construcións importantes - a pesar de que os gregos coñecían tamén o arco e a bóveda-, así como ao emprego de pedra e mármore labrados en sillares como material construtivo. A arquitectura era para os gregos unha actividade intelectual, case unha ciencia.Os artistas eran valorados socialmente non por ser orixinais, senón por coñecer ben estas normas.

Cando Roma entra en contacto coas cidades helenísticas, tras a conquista do Mediterráneo Oriental, queda seducida pola beleza da arte grega e queren emulala. Imitarán a arquitectura, copiando as ordes gregas e algunhas tipoloxías de edificios. Pero non é a única influencia que teñen: dos etruscos herdaron o arco de medio punto e a bóveda, que permiten cubrir amplos espazos. Ao ir estendéndose o Imperio polo Mediterráneo, créanse novas necesidades construtivas (templos, vivendas, obras públicas, espazos de entretemento,etc), grandiosas construcións que sirvan tamén de propaganda imperial. Necesitan construír rápido, barato e con técnicas duradeiras. O sentido práctico e utilitario dos romanos lévalles a usar novos materiais, ademais do sillar de pedra (opus reticulatum): o ladrillo (opus lateritium) e o formigón (opus caementicium), que constitúe a maior achega, mesturando cal, area, auga e anacos de roca, e alcanzando así unha resistencia asombrosa unha vez fraguado. O formigón permite construír enormes cúpulas, como as do *Panteón de Agripa* ou as *termas de Caracalla*. Para disimular á vista a pobreza destes materiais, recúbrenos con mármores, pinturas, estucos.

Por todo isto, os romanos séntense máis libres respecto das ordes. Unhas veces usan a arquitectura adintelada e outras a abovedada e, con frecuencia, mestúranas. Este eclecticismo é unha caracteristica da arquitectura romana.

b) Modificacións e incorporacións que os romanos fixeron nas ordes arquitectónicas gregos.

Os romanos utilizaron cinco ordes:

- As ordes gregas: dórico, jónico e corintio (o preferido pola súa riqueza decorativa).
- A orde toscana, herdada dos etruscos, que era unha versión da columna dórica grega pero con basa, gran curvatura do equino e fuste liso.
- A orde composta, cuxo capitel estaba formado por unha mestura do equino xónico con volutas, ovas e perlas, ao que engadían as follas de acanto do corintio. Con moita frecuencia, os arquitectos romanos utilizaron estas ordes á vez nun mesmo edificio, pero desprovistos do seu sentido estrutural. Colocábanos superpostos, segundo un criterio de menor a maior riqueza ornamental: abaixo o toscano, encima o xónico e arriba, o corintio.

c) Cambios producidos na arquitectura romana respecto da grega:

- O Estado é quen realiza a maior parte das construcións en Roma, mentres que en Grecia era a polis ou cidade-estado.
- O templo é a principal construción grega. Elevado sobre bancadas, krepis, ten planta rectangular, con tres partes: pronaos, naves e opistodomos. Ao redor hai un peristilo con columnas. Está policromado. Morada do deus, as súas dimensións son a escala humana. O culto realízase no exterior, por iso dan máis importancia aos volumes plásticos e á súa integración na paisaxe: o templo concíbese cun carácter escultórico.

Para os romanos, o templo é un edificio máis da cidade. Hai templos rectangulares, pero levantados sobre un podio, e só teñen acceso por diante. A columnata é pseudoperíptera. Exemplo: a *Maison Carrée*,en Nîmes. Hai templos circulares, dedicados a Vesta, sendo o máis orixinal o *Panteón de Agripa*, en Roma. Coidan moito o interior. As súas proporcións son máis grandiosas. Os templos adoitan estar no Foro, centro da vida cidadá, e non retirados na Acrópole, como en Grecia.

- O teatro romano inspírase no grego, pero non aproveita o declive do terreo para construír o chanzo ou cavea, senón que son exentos, con galerías e arcos; a orchestra para o coro é semicircular (non circular como en Grecia) e a escena rectangular é moito máis monumental. Detrás hai xardíns e peristilos. Exemplo: o de *Teatro de Mérida*, en España, moi ben conservado.

- Os romanos teñen moitos máis edificios públicos (basílicas, termas, anfiteatros, circos,etc), e obras de enxeñería (pontes, calzadas, acueductos), que constrúen utilizando unha gran variedade de materiais.

4. COMENTARIO DUNHA ARQUITECTURA CLÁSICA

A) Análise da obra:

Tipoloxía:

Trátase dunha arquitectura de tipo relixioso, un templo adicado ao conxunto de deuses romanos. É un templo de planta centralizada, construído en torno a un gran círculo central que se encadra nun perímetro rectangular. A simetría rómpese ao engadirse unha fachada octástila típica dun templo clásico, coa súa escalinata, orde de columnas corintias e frontón triangular.

Material: Utilízanse diversos materiais, como a madeira para a cuberta da pronaos, o ladrillo (*opus latericium*) para formar os muros, a mármore para os revestimemtos e elementos decorativos, o granito nos fustes das columnas do pronaos, e tamén o formigón (*opus caementicium*), co que se constrúe a cuberta.

Técnica constructiva: Trátase dunha arquitectura abovedada, e dicir, que se cubre cunha enorme cúpula. A fachada sería polo tanto unha fachada ficticia, posto que non existe esa cuberta arquitrabada que simula soster.

Elementos sustentantes: Utilizase como soporte básico o muro e tamén as columnas, soporte característico do mundo clásico. O muro é moi groso e con poucas ventás para soportar o peso da enorme cúpula; predomina por tanto o macizo sobre o van. No interior do edificio, o primeiro corpo articulase mediante a alternancia de exedras de forma trapezoidal e semicircular, o que serve para dinamizar o muro. Alternanse tamén soportes: pilastras e columnas corinitas suxeitan un entablamento curvo único. No segundo corpo o muro articulase mediante a combinación macizo – oco (muro –ventá).

O interior do muro cilíndrico está composto de arcos cegos de descarga que conducen as presións da enorme cúpula. Tamén se integran no muro grandes machóns que soportan o peso.

Elementos sostidos: A cúpula semiesférica apoiase directamente sobre un tambor circular e apenas resalta no exterior, pero domina o espazo interior. Para levantar esta enorme cúpula foron necesarios un recursos técnicos baseados na utilización do arco como elemento de descarga e en alixeirar o peso utilizando materiais pouco pesados como a pedra pómez ou abrindo casetóns. Pero a mesma configuración da cúpula a base de aneis concéntricos sirve para contrarrestar as presións lateriais.

Na parte superior ábrese un óculo que ilumina fortemente o interior da nave.

Decoración: Os elementos decorativos son de carácter arquitectónico: columnas, capiteis, entablamentos, pilastras acanaladas, alternancia de elementos, os casetóns da bóveda. De todos xeitos, hai que ter en conta que os elementos decorativos do interior do templo foron alterados no século XVIII. Na parte exterior do

eficio só conservamos elementos arquitectónicos, pero no frontón quedan restos dos axustes de esculturas, seguramente en bronce.

Espazo: O aspecto máis importante do Panteón é a súa análise en conxunto como obra froito da busca da perfección dun esquema centralizado ordenado pola súa inmensa cúpula, que en realidade polas súas dimensións, sumadas ás do muro, configura unha esfera case perfecta.

No exterior búscase romper a simetría engadindo esa fachada clásica, que ademáis busca o efecto de sorpresa e contraste posto que se adosa a un espacio interior que para o espectador é de todo inesperado.

Os volumes internos do edificio son protagonistas dun espazo amplo, dinamizado pola decoración e pola luz, e fundamentado nos valores clásicos da proporción e a harmonía.

B) Identificación da imaxe:

- **Obra**: A análise que acabamos de facer da obra lévanos a concluir que estamos ante unha arquitectura romana, concretamente, o *Panteón romano*: unha vista exterior desde a súa fachada principal, e unha imaxe do seu interior.
- **Autor**: O autor é descoñecido, só se coñece aos promotores da obra. No friso aparece unha inscripción que atribúe a construcción do templo ao xeneral Agrippa, de época de Augusto, pero o templo sería reconstruído despois dun incendio en época do emperador Adriano.
- **Estilo**: Arte Romano imperial.
- **Cronoloxía**: Século II d.C.

C) Contexto sociocultural e estilístico no que xurde:

O Panteón é unha obra que pertence ao arte romano imperial. O contexto histórico no que xurde está marcado polo trunfo de Roma como potencia hexemónica no Mediterráneo. Derrotada Cartago, e conquistado e integrado o mundo helenístico, Roma deixa de ser unha polis e inicia a sua expansión, primeiro baixo a forma de República e despois, desde o 27 a.C. como Imperio. O seu dominio basease na súa superioridade militar, o que lle permitirá explotar os recursos económicos das súas provincias. Culturalmente, Roma será deudora do mundo clásico que hereda e adapta ao seu propio estilo pragmático, urbano e militarista. Ás achegas etruscas e gregas, engade aportacións políticas, xurídicas, e extende por todo o seu Imperio os valores desta cultura clásica, mediante a chamada romanización.

As características fundamentais da arquitectura romana son:

- influencias etrusca (acro de medio punto, orde toscana) e grega (ordes arquitectónicas, elementos decorativos,...)
- arte ao servicio do Imperio: colosalismo, carácter propagandístico, pragmatismo
- materiais variados: pedra, ladrillo, morteiro. Combinación de aparellos de distinta forma e tamaño: opus testaceum, opus reticulatum, opus latericium, opus cuadratum...
- cinco ordes arquitectónicas: ás ordes gregas engádense a orde toscana e a composta. Liberdade na súa utilización, superposición de ordes.
- utilización do arco e da bóveda, gaña importancia o espazo interior dos edificios.
- novas tipoloxías urbanas: aos templos lonxitudinais e centralizados engádense o circo, o teatro, o anfiteatro, termas, basílicas, acueductos, pontes, arcos de triunfo, columnas, vilas, enterramentos...

O Panteón romano, como templo adicado a tódolos deuses romanos, será expresión da grandeza do propio Imperio e do seu emperador e a súa perfección técnica exemplifica as importantes achegas romanas ao mundo da enxeñería e a arquitectura.

Para coñecer a importancia desta obra é preciso analizar os avances que significou na arquitectura do seu tempo, así como coñecer a trascendencia futura que a cúpula do Partenón vai ter.

A construcción de templos circulares no mundo clásico non era habitual. Existían antecedentes no mundo grego e etrusco de construccións circulares adicadas a sepulcros, pero para os templos preferíase a planta lonxitudinal. Só os templos adicados á deusa Vesta eran de planta circular, pero o seu tamaño era moi pequeño. A diferenza dos gregos, os romanos valorarán enormemente os interiores dos edificios e o seu dominio da técnica constructiva, do arco e da bóveda permitiranlle crear obras cada vez máis complexas. Poñerano en práctica nas súas edificacións civis: os teatros e anfiteatros levantados sobre grandes bóvedas anulares, as termas, cubertas por enormes bóvedas, as basílicas, rematadas por ábsidas cubertas con bóvedas de cascarón. Tamén a inclusión de novos materiais máis versatis, como pedras porosas volcánicas, o travertino, de pouco peso, e sobre todo o formigón, que aumenta a resistenza e abre todas as posibilidades en canto ás formas. Todas estas achegas xustifican a construcción da enorme cúpula do Panteón. É un prodixio técnico que se ofrece como homenaxe aos deuses romanos. A cúpula plantexase como un reflexo do cosmos, simbolizando aos astros que acollen aos deuses romanos.

Desde a súa construcción a cúpula do Panteón será un referente continuo da arquitectura. Constantinopla, a nova Roma bizantina levanta outra grande cúpula en Santa Sofía, no Renacemento a cúpula do Panteón será referencia tanto na tecnica como na decoracion.

5. COMENTARIO DUNHA ESCULTURA CLÁSICA

a) Análise da obra:

Temática: Figura masculina espida de corpo ergueito que representa un atleta cunha lanza na man.

Tipo de escultura: Escultura exenta ou de vulto redondo, concibida de maneira independente da arquitectura, pode rodearse e contemplarse desde todos os puntos de vista, ainda que existe un punto de visión óptima que é o frontal.

Material, técnica e acabado: Mármore, pedra dura que se esculpe. Dáselle un acabado moi pulido nesta obra o que lle da un efecto liso das superficies. So no soporte que hai ao lado da figura se conservan rastros das gubias coas que se esculpe a pedra. Ainda que non se conserva, seguramente esta figura estaría policromada, como sucedía coas obras deste estilo.

Composición: Equilibrio entre as líneas verticais que marcan a posición ergueita da figura, e a lixeira curvatura coa que se reflexa a actitude de camiñar. Equilibranse as forzas das distintas partes do corpo creando un esquema cruzado de xeito que a perna dereita é a que se apoia ríxida e verticalmente no chan, mentres a esquerda se curva suavemente, non exerce forza e avanza un pouco no espacio. Nas extremidades superiores o ritmo é o inverso: o brazo dereito está en completo repouso, e o brazo esquerdo é o que exerce a forza levantando a lanza. A este equilibrio de forzas denomínaselle contraposto.

Movimento: Movemento pausado, suave; a figura rompe co hieratismo arcaico gracias ao contraposto, así como á ruptura da simetría ladeando lixeiramente a cabeza e os ombreiros.

Incidencia da luz: A luz incide na figura de forma homoxénea, non se buscan efectos de contraste lumínico, senón unha luz suave que contribúe á serenidade da expresión da obra.

Espazo: A figura insérese de forma natural no espazo creando dous planos ao avanzar brazo e perna esquerdas. Trátase dunha composición pechada, a figura non rompe co espazo da propia obra, non hai contacto co espazo do espectador, senón que permanece illada.

Expresión: Figura naturalista que busca representar o corpo masculino da maneira máis exacta posible. Vémolo así no tratamento da musculatura, que busca representar unha musculatura real. Ainda que nesta figura temos algúns esquematismos arcaicos, como o excesivo abultamento nas ingles, ou un peito demasiado plano e xeometrizado, se comparamos o Doríforo cos Kouroi arcaicos vemos como o avance cara unha musculatura máis natural é evidente. Pero o naturalismo do Doríforo é un naturalismo idealizado, propio do mundo clásico, no que se busca representar unha beleza perfecta, arquetípica. Non se axusta polo tanto a un modelo real senón que busca representar un modelo ideal de beleza. Para iso válese dunha perfecta proporción: a figura ten un canon ideal de sete cabezas, proposto por Policleto como as proporcións perfectas do corpo humano. Ademáis búscase unha perfecta integración das distintas partes do corpo. É o que se chama diartrose.

Esta vontade de facer un modelo ideal dalle tamén á figura unha expresión de atemporalidade, exenta de emocións, na que non se observa ningún xesto que rompa o equilibrio emocional e psicolóxico da figura.

b) Identificación da imaxe:

- **Obra**: O Doríforo
- **Autor**: Policleto
- **Estilo**: Arte Grego. Periodo Clásico
- **Cronoloxía**: Segunda metade do século V a.C.

c) Contexto sociocultural e estilístico. Trascendencia artística da obra e o autor.

A civilización grecolatina foi para moitos autores o berce da civilización occidental. Desde a chegada dos pobos indoeuropeos á Hélade en torno ao 2000 a.C iníciase este un camiño no período arcaico (s.VII-VI aC.) cando comeza un desenvolvemento político nas polis gregas coa labor de lexisladores e tiranos, e unha expansión económica e demográfica que impulsa o comercio e a expansión polo Mediterráneo coa fundación das primeiras colonias. O período clásico (s.VI-IV aC.) é o de máximo esplendor. Despois das guerras Médicas consolídase a hexemonía ateniense dominadora da Liga Atica e asistimos ao esplendor cultural da Atenas de Pericles. A Grecia clásica distínguese polo triunfo do racionalismo, o antropocentrismo e o naturalismo. Desenvólvese enormemente a filosofía que supón unha base firme para todo o pensamento occidental. Na organización política o sistema das polis posibilita o nacemento da democracia directa. Será este o contexto no que xorde a obra de escultores como Policleto, Fidias e posteriormente Praxíteles, Lisipo e Scopas. As guerras do Peloponeso e a posterior dominación de Alexandre Magno marcan o inicio do período helenístico.

As raíces da escultura grega son orientalizantes (a influencia exipcia nas súas primeiras fases é evidente), pero chega a crear unha linguaxe propia. Divídese en tres períodos: o arcaico ss.VII-VI, o clásico s.V-IV e o helenístico desde o derradeiro cuarto do s.IV. As características máis importantes da escultura grega serán: temática mitolóxica, a representación de atletas e histórica. Na escultura de bulto redondo destacan os kuroi e korai arcaicos, as estatuas de atletas e deuses e os grupos escultóricos. En canto ao relevo sitúase nos frisos e frontóns dos templos principalmente. Os materiais empregados eran principalmente o bronce (orixinais

perdidos coñecidos gracias a copias romanas en mármore) traballado coa técnica da cera perdida, e a escultura en mármore policromada. A procura da beleza física e o equilibrio espiritual búscano no corpo masculino espido por medio da harmonía de proporcións e o establecemento dun canon(Policleto 7 cabezas, Lisipo 8 cabezas) e gracias ao contraposto a figura rompe o hieratismo arcaico e reflexa un movemento suave e equilibrado. As figuras pretenten reflexar de maneira naturalista unha beleza ideal baseada na simetría e na armonía de proporcións e expresións, así como no reflexo dun movemento equilibrado e natural. A evolución ou o perfeccionamento destas características iníciase con Mirón e Kritios durante o período severo e sobre todo con Policleto e Fidias no Período Clásico.

As principais etapas nas que se divide a escultura grega son:

- Período Arcaico (s.VI a.C): Kouroi e korai: influencias exipcias, rixidez, hieratismo, frontalidade, anatomía esquemática, cabelo xeométrico, ollos amendoados, sorriso arcaico. Obras como o Kouros de Sunnion ou o Moscóforo.
- Período Severo (500-450 a.C.) Kritios introduce o contraposto. Maior naturalismo na postura da figura e no tratamento do plegado (Auriga de Delfos).
- Primeiro Clasicismo (450-400 a.C. a.C.) Policleto establece o candon de proporcións. Expresión idealizada, harmoniosa, movemento pausado, contraposto, técnica dos panos mollados. As obras máis representativas serían o Discóbolo de Mirón, o Doríforo e o Diadúmeno de Policleto, o programa escultórico do Partenón e o Zeus de Olimpia de Fidias.
- Segudo Clasicismo. (s.IV a.C.) Lisipo amplia o canon a 8 cabezas, sentido humorístico e edonista das representacións. Obras máis importantes: Venus de Cnido, Apolo Sauróctono, Hermes co neno Dionisos de Praxíteles; Apoxiomeno e Diadúmeno de Lisipo;Ménade danzante de Scopas.
- Período Helenístico (323 – 30 a.C.) Distintas escolas e talleres. Maior dramatismo e movemento nas representacións, composicións máis complexas. Altar de Zeus en Pérgamo, Laocoonte e o seus fillos, Victoria de Samotracia.

O Doríforo será unha das obras máis representativas do estilo ao que pertence, a escultura grega do período clásico. A obra que estamos a analizar é unha copia romana do orixinal que se tería perdido. A maioría das esculturas gregas coñecémolas a través de copias romanas de mármore, feitas a partir dos orixinais gregos que moitas veces eran de bronce coma neste caso. Policleto reflexa no Doríforo o seu canon de sete cabezas. É o escultor dos atletas xa que o tratamento do corpo masculino nu permitiulle estudar cómo debían ser as proporcións perfectas, cómo debía armonizarse as distintas partes do corpo e cómo debía inserirse a figura no espazo. Neste senso, outra das súas obras, o Diadúmeno, logra unha composición máis libre ao elevar a figura os dous brazos. As figuras de Policleto terán unha anatomía máis rotunda e voluminosa que as do seu contemporáneo Fidias, que buscaba un tratamento máis preciosista da figura aproveitando para isto a técnica dos panos mollados, no troco do tratamento liso que Policleto daba ás súas figuras núas.

No século IV o modelo de Policleto será modificado por Lisipo, que aplica un canon máis esvelto, de oito cabezas. Tamén se realizarán composicións cada vez máis complexas resaltando distintos puntos de vista para contemplar a obra e logrando un maior dinamismo, que acadará o seu punto culminante no período Helenístico.

O modelo clásico establecido para a escultura por autores como Policleto e Fidias será considerado no futuro como o grado máximo de naturalismo idealizado e tomarase como modelo en épocas posteriores como o Renacemento e o Neoclásico.